דעת הגאון הראש״ל
הרב **עובדיה יוסף** שליט״א

בענין ההשקפה הנכונה והראויה בגיור, והיחס לגיורים שנערכו במסגרת צה״ל

*

פרוטוקול דבריו בוועדת הפנים של הכנסת
מיום שלישי כ״ג חשון תשל״ז 16/11/76

הכנסת השמינית
מושב רביעי

פרוטוקול מס' 230
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', כ"ג בחשון תשל"ז – 16.11.76, שעה 08.30

נכחו:

חברי הוועדה:
י. אריאור – יו"ר
נ. אליעד
א. אבוחצירא
י. בארי
א. גיבלבר
א. הרליץ
א. ורדיגר
כ. מואב
ד. קורץ
ב. צ. קשת
י. תמיר

מוזמנים:
מר שפט (לסעיף 1 בסה"י)
הרב הראשי הראשל"צ עובדיה יוסף
א. בנימין – לשכת הראשל"צ
ד. ענתבי –
ש. חפץ – מטה הדתות
ש. מירון –
} לס' 2

מזכיר הוועדה: י. ברזני

רשמה: א. אדלר

סדר-היום:
1. תיקון טעות בחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם)
2. הקמת בי"ר ארצי לגיור – הצעה לסה"י של ח"כ ס. הכהן

- - - - -

/נמחק ביום 16.11.76/

- 217 -

צילום העמוד הראשון של הפרוטוקול המקורי הנמצא בגנזך הכנסת

פרוטוקול מס' 230
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', כ"ג בחשון תשל"ז – 16/11/76 שעה 8:30

נכחו:

חברי הועדה: י. ארידור – יו"ר
ג. אליעד
א. אבוחצירא
י. בארי
א. גיבלבר
א. הרליץ
א. ורדיגר
ב. מואב
ד. קורן
ב.צ. קשת
י. תמיר

מוזמנים: **הרב הראשי הראשל"צ עובדיה יוסף**
א. בנימין – לשכת הראשל"צ
ד. ענתבי
ש. חפץ – משרד הדתות
ש. מירון

מזכיר הועדה: י. ברזני

רשמה: א. אדלר

סדר היום: **הקמת בי"ד ארצי לגיור- הצעה לסה"י של ח"כ מ. הכהן**

היו"ר י' ארידור: אני מקדם בברכה את כבוד הרב הראשי הראשון לציון הרב עובדיה יוסף, שנענה להזמנתנו להופיע בועדה כדי לחוות את דעתו בנושא הקמת בי"ד ארצי לגיור. מכתבו של הרב הופץ בין חברי הוועדה. היום נשמע השלמה בע"פ.

הראשל"צ הרב עובדיה יוסף: שמח אני מאד לבוא אליכם ולהציג את הדברים ולהעמידם על דיוקם.
קראתי בפרוטוקול שנשמעו כל מיני האשמות כלפי בתי הדין האיזורים, ואני מבקש ראשית כל להסביר במה מדובר.

עקרונית דין הגיור לפי תורת ישראל הוא מעשה חיובי בהחלט. רבותינו ראו אותו בעין יפה. במסכת סנהדרין[1] כתוב על תמנע שבאה אצל אבותינו להתגייר וסירבו לקבלה. גייר אותה אליפז בן עשו והיא נעשתה אצלו כפילגש. אעפ"י שהיתה בת מלכים. כי אמרה: מוטב אהיה פילגש בביתם של אלה ולא נסיכה בבית מלכים, כלומר רצתה בכנות להתגייר, ואלו שסרבו לגיירה נענשו ע"כ שמזרעה יצא עמלק.

נאמר: לא גלו בני ישראל בין האומות אלא כדי שיתווספו עליהם כמה גרים[2]. גם במסכת בבא קמא[3] נאמר שהקב"ה ציווה את משה רבנו שלא להרוג בבני עמון ומואב, משום שמהם עתידות לצאת שתי גיורות בישראל, רות המואביה ונעמה העמונית.

מכל אלה מתברר שהתורה רואה את הגיור בעין יפה. גם התורה עצמה הוסיפה מצוות אהבת הגר[4], נוסף על המצווה הכללית של "ואהבת לרעך כמוך"[5].

איך ליישב זאת עם האמירה ש"קשים גרים לישראל כספחת"[6]? אלא שגר שבא להתגייר לשם שמים, משום שאהב את התורה ואת עם ישראל – זהו מעשה חיובי, אבל אותם גרים שבאים אך ורק כדי לנצל את המעמד של ישראל כשהיה רם[7], או בשל סיבה אישית – איש בשביל אשה או אשה בשביל איש[8] – זה קשה לישראל כספחת. כשבא אפוא אדם להתגייר, מנסים בתחילה להרחיקו. אומרים לו: אתה רואה את עם ישראל שהוא דווי בין האומות; למה לך[9]? **אבל אם הוא מתעקש – מקבלים <u>אותו</u>. כך היה אצל רות המואביה. בתחילה אמרה לה נעמי: שובי אל עמך, ותרא כי מתאמצת היא – חדלה לדבר אליה; סימן שזה לשם שמים**[10].

הירושלמי מרחיק לכת יותר מהתלמוד הבבלי (ולא כפי שנאמר כאן, שהירושלמי מקל יותר מהבבלי). בבבלי כתוב במסכת יבמות כ"ד: איש שבא להתגייר לשם אשה

---

[1] צ"ט ע"ב.

[2] פסחים פ"ז ע"ב.

[3] ב"ק ל"ח ע"ב

[4] דברים י, ט

[5] ויקרט יט, יח

[6] יבמות ק"ט ע"ב

[7] יבמות כ"ד ע"ב לא קבלו ישראל גרים בימי דוד ושלמה.

[8] יבמות שם.

[9] יבמות מ"ז ע"א ת"ר גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית וכו'.

[10] יבמות מ"ז ע"ב אמר ר"א מאי קראה ותרא כי מתאמצת היא ללכת ותחדל לדבר אליה וכו'. ועיין יבמות ק"ט ע"ב תוד"ה רעה.

או להיפך – הדין הוא שמלכתחילה לא מקבלים אותו. בדיעבד, אם קבלו אותו – הוא גר לכל דבר. בירושלמי מסכת קידושין פרק ד'[11] נאמר שאחרי שהתגייר לשם אישות, לשם אהבה – לא דוחים אותו כשם שדוחים את הגרים תחילה, אלא מקבלים אותו, **אבל חוששים ממנו עד שתתגלה צדקתו.** כלומר, לא נותנים לו מראש את מלוא הנאמנות, בבחינת "כבדהו וחשדהו", עד שתתגלה צדקתו, כלומר, הירושלמי מחמיר עוד יותר מן התלמוד שלנו. לפי התלמוד שלנו, כאמור, גר שהתגייר – בדיעבד גר הוא.

למרות כל ההסתייגות הזאת, איש שבא להתגייר לשם אישות, חל לגביו <u>שינוי בדורות שלנו.</u> והחכמים ערים להתפתחות החדשה. בעבר היתה כל אומה דבקה באומתה; לא יכול היה גוי להתחתן עם בת ישראל ולהיפך; כולם היו שומרי מסורת. רק בדורות האחרונים, לאור התפתחות הדמוקרטיה וחופש הפרט, יכולים אנשים לעשות מעשה, ואם לא יחתנו אותם עפ"י התורה – הם ממשיכים לחיות יחד כבעל ואשה. כשאיש חי כך עם גויה והיא באה אח"כ להתגייר, רואים אותם כך; אם לשם אישות בלבד – הרי הוא כבר ממילא חי אתה, מכאן שהבקשה לגיור היא <u>לשם שמים</u>[12]. יש כאן אפוא התפתחות לטובה.

גדולי התורה בדורות האחרונים נחלקו בשאלה זו. כמה מרבני אשכנז מחמירים יותר בענין זה, כמו הגאון רבי שמעון גרינפלד מהונגריה, הרב וייס מצ'רנוביץ ועוד. **לעומתם יש רבים שהם מתירים, בראשם רבי שלמה קלוגר מגליציה[13], האומר שאפשר להתחשב בנקודה הזאת. כך כתב גם הגאון רבי יעקב שאול אלישר בספרו "ישא איש"[14], וכן כתבו גם רבני מצרים, אליהו חזן[15], הרב יוסף משש[16] ועוד. גם הרב עוזיאל בספרו "משפטי עוזיאל"[17], התירו מפני ההתפתחות הזאת שהזכרתי. למעשה רוב דייני ישראל היום מקבלים את השינוי הזה, ולכן גם כשיודעים שהאשה שבאה להתגייר באה לשם הענין של אישות – מקבלים אותה.** אבל יש עוד כאלה ששומרים אמונים לאותם הרבנים האוסרים, ומסרבים לקבל. גם הם ערים להתפתחות החדשה, אבל הם טוענים שיש בכך שינוי. כשאשה גויה באה לקבל

---

[11] ה"א.

[12] כמ"ש בקונטרס "חקור דבר" להגאון הגדול ר' משה שמואל גלאזנר אב"ד קלויזנבורג.

[13] בשו"ת טוב טעם ודעת חיו"ד מהדו"ק סי' ר"ל.

[14] אה"ע סי' ז'.

[15] בספר נוה שלום יו"ד דיני גרים סעיף ב' ובשו"ת תעלומות לב ח"ג סי' כ"ט, וע"ע להגאון ר' רפאל אהרן בן שמעון ראב"ד מצרים בספר נהר מצרים הלכות גרים אות ה' שכן העלה.

[16] אוצר המכתבים ח"ב סי' תשס"ה וסי' תת"ל ובספרו מים קדושים יו"ד סי' ק"ח.

[17] ח"ט סי' כ'.

גושפנקא כדת ישראל כשהיא כבר חיה חיי אישות אתו – הם רואים בכך בכל זאת רצון גיור מסיבת אישות ולא מסיבת אהבת התורה, כיון שבלי הגיור היו לה בכל זאת בעיות וקשיים לחיות כדת משה וישראל, והיא רוצה לדאוג לילדים וכו' ולכן חושבת על הגיור לא לשמו אלא על האישות. **אבל המתירים כאמור <u>אינם חוקרים כיום יותר מדי במניעים, ונוטים להקל.</u> למעשה, כפי שאמרתי, רוב דייני ישראל מתחשבים <u>בנסיבות המקלות, ופוסקים להתיר</u>.** רק חלק קטן מסרב, ואיננו יכולים לכפות על דיין להחליט לכאן או לכאן.

תמיד היו לנו מחלוקות בין בית שמאי ובית הלל, אלו מחמירים ואלה מקילים. זה היסוד לכך שבבתי דין מסוימים יש חומרות ואילו באחרים מקילים.

דבר נוסף: גם אלה שמקילים וחושבים שענין האישות לא צריך להפריע כיום – צריך שיהיה ברור: אדם שבא להתגייר, הגרות צריכה להיות באמת; הוא צריך לקבל עליו בכנות עול תורה ומצוות. גר שבא ואומר: אני מאמין בתורה כולה פרט למצוה אחת ויחידה שאותה אינני מקבל – אסור לגייר אותו, **<u>אלא אם כן הוא מקבל עליו בפה מלא</u> את כל התורה כולה, שבכתב ושבעל פה. אלא שגם כאן אומרים: ייתכן שעכשיו עוד לא טעם טעם תורה ואיננו יודע, אבל במשך הזמן ילמד יותר ויחזור בתשובה.**

במסכת שבת נאמר[18]: לעולם יהא אדם ותרן כהלל ולא יהיה קפדן כשמאי, מעשה בגוי אחד שעבר בפתח תלמוד תורה של ישראל, ושמע את הרב מסביר לילדים את הבגדים של הכהן הגדול, החושן והאפוד ונזר הזהב וכו'. אמר הגוי: זה דבר יפה; אני רוצה להתגייר ולהיות כהן גדול. בא אצל שמאי ואמר לו: אני רוצה להתגייר על מנת שתעשה אותי כהן גדול; גירשו מעל פניו. הלך אצל הלל, והלל אומר לו: בבקשה, אעשה אותך כהן גדול, אבל קודם כל תתגייר. כשהתגייר, אמר לו: עכשיו אתה יהודי. תלמד את התורה ואת החוקים, עד שתדע הכל. התחיל ללמוד, עד שהגיע לפסוק "והזר הקרב יומת". אמר: דוד מלך ישראל עצמו לא יכול היה להיות כהן גדול, ואני יכול? כהן גדול לא אהיה, אבל אני ממשיך ללמוד. כך היתה ותרנותו של הלל לתועלת יותר מקפדנותו של שמאי.

כך גם כאן. כשבא אדם להתגייר, מלכתחילה אולי איננו חושב לשם שמים. אבל מתוך שלא לשמה בא לשמה, ולכן מקבלים אותו.

אמנם הרב זאב לייטר, בעל הספר "ציון לנפש חיה", כותב: הלל ראה זאת ברוח הקדש, ואין ללמוד מכך בכל מקרה. מכל מקום, **אין ספק שקבלת עול תורה ומצוות היא חיונית לענין הגרות. <u>בלעדיה אין גרות כלל</u>.** כך סבור גם הרב הרצוג, שהיה חרד מאד שמא אדם אומר מהשפה ולחוץ שהוא מקבל תורה ומצוות ולמעשה איננו

[18] דף ל"א ע"א.

מקבל, מכאן שצריך להתנהג כלפי הגרים בחשדנות יתרה, וצריך לדעת מתי לקבל ומתי לרחק.

הדבר הזה מביא אותנו למסקנה: כשבא אדם לב"ד להתגייר, ככל שביה"ד מפוכח יותר ובעל ניסיון יותר – הוא יכול יותר לרדת לסוף דעתו של אותו אדם, האם אמנם בסופו של דבר ישמור מצוות או לא. ולא ייתכן שכל אחד יוכל לבוא ולפסוק הלכה כזאת. מכאן הדעות לגבי אותם גרים שלפי דעתו של ביה"ד אינם בשלים עדיין לגיור, והוא אומר: ילך ויבוא כעבור זמן, אולי יהיה מוכן יותר. כלומר, הכלל הוא: **יד שמאל דוחה וימין מקרבת.** אין זה אפוא שהדחיה נעשית רק מתוך קשיחות. **האמת היא שהיו מוכנים לקבל את הגר בזרועות פתוחות.**

יותר מ-25 שנה אני מכהן בבתי דין שונים. בתחילה כיהנתי בפ"ת, אח"כ כשבע שנים בירושלים, אח"כ בביה"ד הגדול בירושלים, אח"כ בת"א, עד שנבחרתי כרב ראשי לישראל. בכל מהלכי עם כל חברי בתי הדין ראיתי שזאת גישתם. **ייתכן ששפרה נחלתי שלא הייתי עם בתי דין שהיו מחמירים. כשראינו שיש אפשרות לקבל אדם – קיבלנו אותו בזרועות פתוחות.** והאמת: ביום שקיבלתי גר שראיתי שאפשר באמת לקבל אותו בזרועות פתוחות – היה לי סיפוק רוחני גדול ושמחה גדולה. כשאנחנו יודעים שאנחנו עושים מלאכה נקיה, לא רק שלא דוחים, אלא יש לנו שמחה גדולה. **רק כשיש ספק גדול, שמא האיש הזה יהיה לרועץ או לספחת – רק אז אנו דוחים.**

כשהייתי לפני שלושים שנה סגן הרב הראשי ואב"ד במצרים, בא לפנינו זוג להתדיין. אח"כ התברר שהאיש התגייר ונשא את האשה, בת ישראל. האיש הזה חזר בסופו של דבר לדתו ונעשה כומר. כשהתחננו לפניו שיתן לאשתו גט על מנת שלא תישאר עגונה – אמר: זה לא לפי כבודו, שהוא לובש בגדי כומר, לתת לאשה גט. רק אחרי מאמצים גדולים הסכים לבוא אלי ולתת לה את הגט. הרבה תקלות כאלה יכולות לקרות, שאחרי שהאיש ממלא את זממו עם האשה שהוא רוצה בה – הוא חוזר לסורו ויכול להשאיר אותה לאנחות. **כי הגמ' אומרת: אפילו חזר לסורו – דינו כדין ישראל מומר. לא שמבטלים את הגרות שלו,** אלא בשעה שהתגייר עשה זאת מתוך כוונה טובה, ואח"כ פרק עול, והאשה נשארת מסכנה ועגונה. וזאת באמת ספחת.

חכמים עיניהם בראשם, ובתי הדין צריכים לשקול מראש מה יצא מהדבר הזה. זאת הסיבה של הדחיות, של ה"כבדהו וחשדהו".

עכשיו לשאלה אם להקים או לא להקים בי"ד ארצי לגיור. בשעתו, כשישבתי ברבנות הראשית לפני כשלוש וחצי שנים, אני עצמי הצבעתי בעד קיום בי"ד ארצי לגיור. **כשהייתי ראב"ד בת"א אני עצמי טיפלתי אישית בתיקים רבים שלא מצאו את פתרונם בבתי הדין השונים, ואז הרכבתי מה שקראו בטעות "בי"ד שדה". הזמנתי את הרב אליעזר הגר, המזכיר הכללי של הרבנות הראשית בת"א, שאליו**

הצטרפו הרב זוהר והרב משה מזרחי. בתחילת תשכ״ט נכנסתי לתפקידי כרב ראשי לישראל. הרב גורן נכנס לתפקידו אחרי, כי עדיין היה בצה״ל – רק בתמוז תשל״ב. קראתי אלי אפוא את הרב הגר וחבריו, ואמרתי להם: יש כמה בעיות שלא מצאו את פתרונן בבתי הדין הרבנים האזוריים, ואני מטיל עליכם שאתם תבצעו אותם. **כי ביה״ד עצמו איננו מבצע את הגיור; הוא רק נותן את ההחלטה לגייר. אח״כ מביאים שלושה אנשים מהמזכירות, מתלמידי החכמים, והם מגיירים את האיש.** כך היה בירושלים, בפ״ת ובת״א. וזה מה שעשיתי. אמרתי לאנשים האלה: אני מטפל בכמה תיקים באופן בלעדי. אתם תבצעו את הגיור. הם לא מחליטים אפוא אלא רק מבצעים. **גם כשעליתי אח״כ לכהן כרב ראשי לישראל לא היה לי מי שיבצע את הגיור. חשבתי אפוא: מוטב שיקום בי״ד ארצי לגיור כאן בירושלים, והוא יעזור לי לבצע את הגיור. לכן הצבעתי בשעתו בעד הקמת בי״ד ארצי לגיור. במשך הזמן נוכחתי לדעת שאין צורך בדבר הזה. כשבא אלי מישהו <u>שצריך לגייר אותו</u> – ויש הרבה מקרים קשים שאינם סובלים דיחוי, ובביה״ד הרבני זה יכול לקחת חדשים רבים, או שהמועמדת לגיור היא בהריון וכו׳ – אני מקבל אותו ומחליט לגיירו. מי יבצע את זה?** פניתי מספר פעמים למזכירות של ביה״ד הרבני בירושלים, או לרב הגר שאני מכיר אותו בת״א, והטלתי עליהם את המשימה, תלוי במקום מגוריו של המועמד. **אני שולח לרב פתק: נא לגייר אותו, והם מבצעים את זה.** נוכחתי אפוא לדעת שהקמת בי״ד ארצי לגיור היא מיותרת מבחינה זאת.

איינני מתנגד עקרונית להקמת בי״ד ארצי לגיור, איינני רואה בזה דבר רע כשלעצמו. אבל אני חושש. צריך לבדוק את הבעיה מכל צדדיה. כשיוקם בי״ד כזה, הוא צריך להיות בי״ד לשמו, לא סתם לקחת שלושה אנשים ולעשות אותם בית דין. **כי שלושת האנשים הפועלים כיום, כאמור, רק מבצעים גיור עפ״י הנחיות שקיבלו, אבל איינני יודע אם הם מוכשרים להחליט לעצמם מי ראוי לגיור ומי לא.** היום יש לנו כ-10 אנשים שקיבלו כושר מהרבנות הראשית, שמצפים להיכנס כדיינים בישראל. אם ניקח שלושה מהם ונקים בי״ד ארצי לגיור – **אלה הם דיינים חדשים, חסרי ותק וניסיון, ואני יודע מעצמי: בשנת תש״ז נבחרתי כאב״ד בקהיר. אני יודע כמה התלבטויות היו לי לגבי כל מועמד ומועמד לגיור, אם לקבל אותו או לא. אני יודע שלא יהיה העוז לדיינים חדשים כאלה להחליט; יהיו הרבה דחיות, הסחבת תשאר סחבת ועינוי הדין ישאר עינוי דין, ומה הועילו חכמים בתקנתם.**

יותר מזה: כשיבוא מקרה לפני בתי הדין הוותיקים שנושאים באמת בעול, והם יראו שיש בי״ד ארצי לגיור, הם יגידו: למה לנו לטפל במקרה של גיור? לכו לביה״ד המיוחד. עי״כ עלולה חלילה לצאת תקלה ולא ברכה, **עם סחבת וכו׳.**

לפי עניות דעתי, אינני רואה שום צורך חיוני בהקמת בי"ד ארצי לגיור. **<u>מקרים דחופים פתרתי תמיד, תוך ימים אחדים</u>. באו אלי למשל הרב של כפר סבא, הרב של דימונה, של נצרת עלית, שהיו להם מקרים דחופים, כשכבר קבעו את תאריך הנישואין וכו' והנה התברר שהאמא של הכלה היא גויה. במקרים כאלה אמרתי: בואו אלי, ואני אסדר את זה אחת-שתים, וכך היה. אבל אינני עושה לזאת פרסומת. אנחנו פועלים בצניעות; לא נבנים על חשבון אומללים כאלה.**

<u>בצבא למשל יש בי"ד ששייך לרבנות הצבאית הראשית. בראשו עומד הרב פירון והרב גד נבון. מיום שכיהנתי כראב"ד בת"א הם רצו גושפנקא של ראש עדה, שכל הגיורים שהם עושים יהיו באחריותי</u>. שאלתי אותם: למה אינכם פונים לרב גורן, ששימש אתכם יחד כל הזמן בצבא? אמרו: לא, אנחנו רוצים אותך. **הסכמתי. נשאתי בעול. בשנה האחרונה בלבד היו 46 מקרים ברבנות הצבאית, מלבד הגיורים שנעשים על ידי בלבד, כ-40 בשנה, ומלבד 80-70 הפלשים שגיירתי כדת וכדין בת"א. אני רואה בזה את חובתי. וכשאני רואה שעשיתי משהו עפ"י התורה – יש לי שמחה וסיפוק רב. אינני רואה בזה דבר פרטיזאני אלא שליחות מההשגחה העליונה. ואם אני יכול לעזור לזולת – אני מרגיש שזה מחובתי לעם ולמדינה, ואינני עושה בזה טובה למישהו.**

אינני חושב אפוא שיהיו צרות כל כך גדולות אם לא יהיה בי"ד ארצי, ושיהיה כל כך טוב אם יהיה בי"ד ארצי לגיור. בעיות שמתעוררות – אנחנו מנסים תמיד לפתור. **אם יש לרב מנחם הכהן בעיות, כפי שציין בכנסת – למה לא פנה אלי? הוא היה צריך לפנות אלי, <u>ותוך שבוע הייתי פותר את הבעיות</u>. אינני זוכר מקרה <u>שלא פתרתי</u>. <u>ייתכן מקרה</u> בודד פה ושם, של איש עקשן שמצהיר בפירוש שאיננו רוצה לקבל עליו עול תורה ומצוות; אדם כזה בוודאי אינני יכול לגייר.** איננו יכולים לעשות כל מה שאנחנו רוצים. **אבל גם במקרה כזה אני מנסה לשכנע לא רק את הגר אלא גם את בן הזוג. אם אשה שרוצה להתגייר אומרת שהיא מוכנה לקיים מצוות אבל בן הזוג שלה לא רוצה – איך היא תוכל לשמור על טהרת המשפחה אם בן הזוג איננו רוצה? אנחנו מנסים אפוא <u>לשכנע</u>.**

אברהם אבינו ידוע היה כמקרב גרים. הוא היה מגייר גברים, ושרה אמנו מגיירת נשים[19]. פעם אחת בא אליו זקן בן תשעים שנה עובד אלילים. אחרי שהאכיל אותו אברהם והשקה אותו ועשה הכנסת אורחים, והסביר לו מה זה אלוהים – הוציא הזקן את האלילים שלו מכיסו, נישק אותו ואמר: זהו האלוהים שבנה את העולם. שש שעות דיבר אתו אברהם והוא התעקש. עד שכעס אברהם אבינו ואמר לו: אם כך – צא מביתי. אמר לו אלוהים: אברהם, אני חיכיתי בסבלנות לזקן הזה תשעים

[19] עיין ב"ר לט, כא. פד, ב. פס"ר מד, ו שהש"ר א, כב. זהר קב:

שנה; ולך אין זמן לחכות עוד שעתיים? הלך אברהם אחריו, חיפש אותו והחזירו לביתו, האכיל אותו שוב, ואחרי שעתיים נוספות הוציא הזקן את האלילים שלו ושבר אותם לרסיסים, ואמר: ה' אחד ושמו אחד. **דרושה כאן אפוא סבלנות רבה מאד, גם מצד בתי הדין.**

אני חוזר ואומר: אינני עושה טובה לאף אחד. אני ממלא את חובתי לשם שמים. כשהייתי ראב"ד בתל אביב, הישיבה הראשונה שקיימתי עם שמונה אבות בי"ד היתה למען גרי צדק. אמרתי: אנא, אל תדחו אותם, תעשו למען השם כדי לקרב אותם, על מנת <u>שלא יהיה חילול השם בענין זה</u>[20]. דיברנו בידידות ובכנות, אבל בכל זאת **היו מקרים קשים שראו אותם <u>כקשים ולא רצו לקבלם במשך שש שנים</u> – ואני קיבלתי אותם. היה מקרה של משפחה שלמה, אמא עם ששה ילדים, ואני קיבלתי אותם. אבל הכל בשקט. גם לוחות הברית שניתנו בפרהסיה, בקולות ובברקים – נשברו. הכל צריך להיעשות בצניעות. אני משרת את עמי, וזה הכל.**

משום כך, בי"ד ארצי לגיור לא רק שלא יועיל, אלא עלול גם להזיק. לא משום שאני מתנגד לו עקרונית. אבל אם רוצים בכל זאת בבי"ד ארצי לגיור – צריך לבחור אותו מבין הדיינים הותיקים, בעלי הניסיון **ולא מבין הדיינים החדשים <u>הפוחדים מכל החלטה חדשה</u>. זה מה שרציתי להסביר.** עיקרי הדברים כלולים במכתבי שכתבתי, אבל מצאתי לנכון להופיע כאן גם אישית, ולהסביר דברים פנים אל פנים, **בפרט ששמעתי מדברים על "בית דין שדה" כביכול שמטפל בדברים. אין דבר כזה.**

לא מזמן בא אלי יהודי אחד מסאן-פאולו. יש שם מחלוקת עצומה אם לקבל או לא לקבל גרים[21]. **כשהייתי שם לפני כשנה, פתרו את הבעיה. אמרתי: אם אתם רואים שכוונתם כשרה – תגיירו אותם. מקרים קשים שישלחו לישראל, ואני אפתור אותם. אתם תלמדו את האיש הלכות היהדות, ואח"כ <u>תציידו אותו באישור שהוא למד את ההלכות</u>, ואני אגייר אותו. ביום ששי באה אלי אשה מסאן-פאולו, עם האישורים, וכבר אתמול <u>גיירתי אותה</u>. זה לא בי"ד שדה, אלא גוף של ביצוע, ולמה <u>לסלף את הענין</u> ולומר שזה בי"ד שדה שעובד בפזיזות וכו'?**

לפני חודשיים שלושה היה מקרה בדימונה. בא הרב הראשי שם ואמר לי: באה אשה אחת להירשם לנישואין, וכבר קבעו זמן והזמינו אולם, ולפתע התברר שהאמא שלה גויה, ואם אשלח את התיק לבאר שבע – זה יקח חדשים. **אמרתי לו: שלח אותה אלי, ותוך ימים אחדים הסדרתי את הענין.**

---

[20] נקיט כמ"ש האחיעזר (סי' כ"ו) ושאר אחרונים משמו שכשאין מגיירים יש בזה חילול ה'. והשווה עם מה שכתב ביביע אומר ח"ח אה"ע סימן י"ב אות י' בענין הקראים.

[21] עיין שו"ת דבר שאול סתהון אה"ע סי' ה'.

יש אפוא כתובת. גם הרב גורן נושא בעול. שנינו עושים מה שצריך לעשות. יש לי האולפן שלי בסעד. אחרי שהם גומרים שם ומקבלים אישור שלמדו באולפן הזה, עם חתימה שלי – הם הולכים לבתי הדין האזוריים, מתגיירים ומתקבלים ברצון. אם לח"כ מנחם הכהן יש אפוא בעיות – שיבוא אלי, ואני אקבל אותו בברכה.
משום כך אני חוזר ואומר שבי"ד ארצי לגיור הוא דבר מיותר לחלוטין. אם אתם רוצים בכל זאת להקים אותו – הדיינים צריכים להיות ותיקים ובעלי רמה גבוהה, ולא כאלה שלא למדו היטב ונכנסים בדבר שאינם בקיאים בו. אם רוצים בי"ד שיש לו כושר – זה צריך להיות בי"ד של ותיקים, שיכול לשאת בעול.

היו"ר י. אריאלי: אני מודה לרב הראשי על דברי התורה ששמענו פיו. נשמע עכשיו שאלות, וכבוד הרב ישיב עליהן אח"כ.

י. בארי: לפני מספר שנים חייבת, כבוד הרב, הקמת בי"ד ארצי לגיור. גם היום אמרת שעקרונית אינך רואה פסול בכך. מה היו שיקוליך לפני מספר שנים, ובמה הם אינם רלוונטיים היום?

הראשל"צ הרב עובדיה יוסף: הסברתי: כשעליתי לכהן כרב ראשי לישראל, **ראיתי שיש מספר מקרים קשים שלא אוכל לפתור משום שאין לי מי שיבצע. בת"א היה לי את הרב הגר עם שני חבריו, שעליהם הטלתי את המשימה, והם ביצעו זאת תוך יומיים – "ביומו תתן שכרו"**. כאן חששתי מפני עינוי דין, **ולכן הצבעתי יחד עם חברי בעד ההצעה שבהיכל שלמה יוקם בי"ד ארצי שיבצע כל מה שאומר לו. אח"כ נוכחתי לדעת שכל זה מיותר לחלוטין. כי כיום אני נושא בעול, וגיירתי בכל שנה עשרות אנשים, כ-40 איש לשנה; היו שנים שגיירתי 100.** אם הם גרים בסביבות ת"א – אני שולח אותם לת"א להתגייר; אם הם גרים בירושלים – הם מתגיירים בירושלים, ואין אפוא צורך בבי"ד ארצי.

י. בארי: **הבאת דוגמא של משפחה ששש שנים התרוצצה עד שאתה דאגת לגיורה. האם דוגמא זו כשלעצמה אינה מעידה על סחבת,** ואולי אפילו ללא רצון רע? ואולי יש צורך בקיצור הפרוצדורה ובתיקונים אדמיניסטרטיביים?
מה דעת אדוני להסמיך רבני ערים לגייר? האם לפי ההלכה חייבים המגיירים להיות דיינים דוקא?
מה בדבר החשש שהביע כבוד הרב גורן שמא דיינים מלומדים שעמדו בבחינות הסמכה לדיינות יראו מעין פחיתות כבוד לעסוק בגיור, וזאת אחת הסיבות שבעטיה

תיקי הגיור נסחבים, משום שלא מגלים בהם ענין מיוחד, ואילו אם יהיו רבנים שמלאכתם בגיור – קצב הפעולה יהיה מהיר יותר?

נ. אליעד: אני שמח בכל זאת על שכבוד הרב הופיע היום, אחרי ששאלנו למה איננו מופיע. אני שמח תמיד לשמוע את כבוד הרב.

מדברי הרב הבנתי שבכל מקום שנתקלים בקושי – אפשר לפנות לכבוד הרב, והוא פותר את המקרה. אבל לא בכל מקרה אפשר לרוץ לרב; לא בכל פעם יכול אדם להגיע מדימונה לירושלים. **אבל עצם הרוח האנושית בה דיבר הרב היא מעודדת מאד.** ואם כך – למה באמת אי אפשר להקים בי"ד ארצי לגיור, שבו ירוכזו מספר דיינים לצורך זה בלבד? אני מבין שאלה צריכים להיות דיינים בעלי רמה. אני גם מבין שלהיות דיין דרוש אישור מהרבנות הראשית. האם אי אפשר למצוא קבוצה נאותה של דיינים שיהיו מוכנים לתת מזמנם, לפחות תקופה מסוימת, בלעדית לעניין זה? אין לי ספק שאז ילכו הדברים מהר יותר. **ואם נוסיף על כך גם את ההתערבות האישית של הרב כפי שאמר – "ביומו תתן שכרו" – ייתכן מאד שכל הבעיות אכן ייעלמו.**

אני מבקש שתבין את כל אלה שלוחצים בעניין זה. כולנו רוצים בכבוד ישראל ובתורת ישראל. אנחנו רק רוצים שהיא גם תהיה תורת חיים המתחשבת במציאות שאנו חיים בה, שאנשים יוכלו לחיות בה ולעמוד בה, באותו רוח שכבוד השר דיבר עליה. אילו הייתי בטוח שכל בתי הדין הולכים באותה רוח – הייתי שקט. אבל תסכים איתי שלא כולם נוהגים כך. מדוע אפוא לא יתן כבוד הרב את ידו להקמת בי"ד ארצי לגיור, לפי כללים שתקבעו, תוך בחירת דיינים המעורים בענין וכו'? צריך גם לתת למוסד הזה הוראות. יש בסופו של דבר גיבוש של הלכות שמחייבות. מדברי הרב יוצא שכל דיין ומצפונו, איך שהוא מפרש את הרב הירש או הרב זוננפלד וכו'. כל רב יש לו הלכות, וכל דיין קשור ברב שלו, ואין פסק יהודי המחייב גם את הדרגות האחרות. האמנם זה המצב? לא כך המצב בבתי המשפט, שם כבול כל שופט מחוזי ע"י הלכה פסוקה של ביהמ"ש העליון. והשאלה שלי: האם פסק הלכה שפסק ביה"ד הרבני העליון איננה מחייבת את בתי הדין בדרגים האחרים.

א. ורדיגר: יש לי הערה לגבי הזמנת הרבנים הראשיים לישראל לוועדת הפנים. בעבר נהגה ועדה של הכנסת, שרצתה לשמוע ולהשמיע דברים בפני הרבנים הראשיים, לבקר בהיכל שלמה או בביתם של הרבנים הראשיים, למען כבודם. הופתעתי כששמעתי שהרבנים הראשיים מוזמנים להופיע בפני הועדה ככל אזרח אחר במדינה. אין מעמדם מבחינה זו דומה אפילו לזה של שר. כיוון שאני חושב שעוד

נצטרך לשמוע ולהשמיע – הייתי מציע שנבקר בלשכות של הרבנים הראשיים. עכ"פ, הייתי מבקש שנדון בענין זה שלא בנוכחות האורחים.

היו"ר י. אריאלי: בניגוד לועדת הפנים, אני אישית כיו"ר הוועדה הלכתי אל שני הרבנים הראשיים לביתם, וראיתי בזה כבוד גדול, אבל כוועדה אני חושב שזה כבוד גדול לוועדה ששני הרבנים הראשיים הואילו לבוא אלינו. אבל על כך נדון באמת בפעם אחרת.

א. ורדיגר: אני רוצה להעמיד את חברי הוועדה על מצב מסוים שקרה אצלנו. מישהו דאג לכך שתהיה במדינה, במיוחד בציבור החילוני, תדמית מסוימת, לפיה הראשל"צ כאילו מחמיר בכל העניינים. ואילו הרב האשכנזי, הרב גורן, כאילו מקל. משום כך אני רוצה לשאול שאלה ראשונה: אולי נוכל לשמוע גם על ביה"ד לעגונות? משום שזהו נושא כל כך כאוב, ואני יודע שהראשל"צ מטפל בו ופותר אותו יותר משפוטרים אותו בתי הדין האחרים.
בנושא שלפנינו נפגשתי עם מספר דיינים בישראל, גם במחוזות וגם בביה"ד הגבוה. גם אני לא כל כך מרוצה מן השמועות על סחבת וכו'. להפתעתי סיפרו לי דיינים מסוימים שרק מקרים בודדים של גיור מועברים אליהם. כלומר יש מי שדואג לכך שלא יעבירו את המקרים לבתי הדין לטיפול. רק אתמול התקשרתי עם אחד מגדולי הדיינים בירושלים ורציתי לשמוע ממנו כמה מקרים הועברו אליו בשנת תשל"ו. והוא אמר: שלושה מקרים; כשיכולתי לקבל 25. זה מוכיח שאילו באמת היו מעבירים לטיפולם של ביה"ד יותר מקרים – לא היינו עומדים במצב של פיגור כזה. לכן אני רוצה לשאול את הראשל"צ: האם ניתן לבדוק מדוע לא מעבירים? מי המעכב? ומדוע אין הרכבי בתי הדין מקבלים את המקרים לטיפול, לפי החלוקה האזורית: 40% למשל בת"א, 39% בירושלים, 10% בחיפה ו-10% בדרום וכו'? היכן נתקע הדבר, ומדוע?
קיים בדרום הארץ, כפי שהגדיר זאת כבוד הרב גורן, בי"ד אד-הוק, בראשותו של הרב אביעד שאיננו דיין. מי מפנה לשם את האנשים? מי מכשיר אותם לגיור? מי נותן את ההוראה לגיירם? ומי נותן את תעודת הגיור?
האם אין חשש שאם נפתח פתח ונאפשר לרבנים או לאזרחים שאינם דיינים ואינם מוסמכים, לדון בנושאים מסוימים בהרכב מיוחד – ייפתח פתח גם להרכבים אחרים של בתי דין, שגם הם לא יצטרכו להיות בעלי תעודות כושר לדיינות, כמו למשל בי"ד מיוחד למזונות משום שיש סחבת בנושא זה? לדעתי זה פוגע בעצם מוסד הדיינות.

דבר נוסף: לא פעם היו דיונים בכנסת, כשחברי כנסת מסוימים העלו את הנושא של התעללות בגרים, הדרישות המופרזות וכו'. אנחנו יודעים שבקיבוצים יש כללים ותהליכים נוקשים למדי לקבלת חברים חדשים. גם שם לא מתקבלים חברים חדשים בן רגע, ולא תוך חודש. הבקשה עוברת תהליכים של אישור באסיפה כללי, עם ערעור וכו'. למה להצטרף לקיבוץ צריך לעבור שבעה מדורי גיהנום, ואילו להצטרף לעם ישראל רוצים מיד כמו שאומר ח"כ אליעד "ביומו תיתן שכרו"?

<u>א. אבוחצירא</u>: אם הבנתי נכון את כבוד הרב, הוא חושש שהקמת בי"ד ארצי לגיור תגרום לכך שבתי דין אחרים יפסיקו לעסוק יותר בגיור. ואם כך – האם בי"ד אחד כזה לגיור יספיק לטפל בכל בעיות הגיור שיתעוררו במדינת ישראל ולא יהיה צורך להקים כמה בתי דין כאלה לגיור?
אולי יוכל כבוד הרב לפרט באילו בעיות עסק ועוסק הראשל"צ בעיקר בנושאי צה"ל, מאז מלחמת יום-הכיפורים? מה עשה כבוד הרב כדי לפתור אותן בעיות, עם כמה דוגמאות של מקרים שהיו?
שמענו מהרב גורן שיש לו אולפנים שהוא הקים בנתניה ובת"א. הבנתי ממנו שאם לא יקום בי"ד לגיור – הוא יסיק את המסקנה ויפסיק לטפל בגיורים, ואז יווצר מצב שאין מי שמטפל בגיור בכלל. מה עושה כבוד הראשל"צ בענין זה, במיוחד בנושאים כמו אולפנים, פסולי חיתון, הקראים – שהבעיה שלהם רצינית מאד במיוחד במקומות ריכוז שלהם וכו'?

<u>ב. מואב</u>: **מדברי הראשל"צ מתברר שהבעיות כמעט אינן קיימות; כשמגיעים מקרים לכבודו – הם נפתרים כמעט תמיד בצורה משביעת רצון ומהירה.** שמענו דברים דומים מפי כבוד הרב גורן ומפי מציע ההצעה לסדר היום, ח"כ מנחם הכהן, וגם מפי שר הדתות. **כל אחד מגייר רבים כהלכה, ללא עינוי דין.** נוצרה אצלי ההרגשה שאין לאל ידנו לרדת לעמקה של השאלה האם קיימת בעיה כזו או לא. אנחנו שומעים טיעונים סותרים מפי כל אחד מן הצדדים. אולי יוכל אפוא כבוד הרב להמציא לנו מספרים של מקרים שהוא עצמו טיפל בהם, ומהו להערכתו מספר המקרים התלויים ועומדים, ומשך הטיפול בהם.

<u>היו"ר י. אריאלי</u>: **כפי שהבנתי, בדרגים העליונים של הרבנות העניינים מסתדרים. הם לא מסתדרים כל כך לעתים בדרגים הנמוכים יותר.** ואני שואל: בהנחה שלא יוקם בי"ד ארצי לגיור – מה ניתן לעשות כדי שהמקרים שאינם מסתדרים וצריכים

להסתדר בדרגים הנמוכים יגיעו לדרגים העליונים, על מנת שייפתרו שם? כי כבר נאמר כאן שלא כל אדם יודע להגיע מיד לדרג העליון.

<u>הראשל"צ הרב עובדיה יוסף</u>: ח"כ בארי אמר: הרב בעצמו ציין שהיו מקרים ששש שנים לא טיפלו בהם, סימן שיש משהו לא בסדר. **כבר אמרתי שביה"ד איננו מגייר אלא כשהוא משוכנע בכוונת הגר לקיים את המצוות בעתיד. כשאיננו משוכנע – אין הוא מגייר.** המקרה של שש שנים בחלקו הוזנח ע"י המבקש עצמו, שלא שמע לביה"ד שביקש ממנו ללכת וללמוד את הדינים וכו'. אבל אח"כ, כשבא אלי והתאונן לפני – המקרה נפתר. מדובר בערבי שנשא יהודיה, ובניו יהודים לפי הדין שלנו, והבנים היו נאמנים, יראי שמים, ולא נתנו לאביהם לנגוע ביין מחשש נסך, והאב היה יושב ובוכה, והולך יום יום לבית הכנסת. כששמעתי את הדברים האלה – ריחמתי עליו. הרבנים לא ששו לקבל אותו משום מקרה שבילדותו, שנדון על גניבה. כשקיבלתי אותו – היתה לי שמחה גדולה. קורים אפוא מקרים כאלה. אבל גם זה לא באשמתם של הרבנים. זה לא ענין של קשיחות. אלא האמת היא שהיו כל מיני סיבות. אבל כאמור ניתן להתגבר על כל הבעיות בשובה ובנחת.

לשאלה בענין רבני ערים – אני מבקש מכם, חברי הכנסת, אל תאפשרו פתח לשחיתות ברבנות. מוסד של בי"ד זה דבר אחר. אם תתנו לכל רב ורב בכל מקום ומקום להחליט – זהו פתח רע מאד. אינני רוצה לדבר חלילה על הרבנים, אבל ע"כ פותחים פתח ללחץ עליהם. כדי לשמור על כבוד הרבנים – אל תתנו אפוא יד לדבר כזה. זה עלול לגרום להרס הרבנות. הדבר היה מופקד יותר מחמישים שנה בידיהם הנאמנות של בתי הדין בארץ, וכך צריך להיות. אלה הם בתי דין חוקיים, שהמדינה הכירה בהם והם קיבלו את הכשירות לכך. גם ביהמ"ש העליון סמך ידיו על כך ואמר שזה חוקי, שהתקנות שנעשו ביחד עם הרבנות הראשית וביחד עם ביה"ד הגדול הן חוקיות. לכן חלילה לכם לחשוב על מתן רשות לכל רב ורב לעשות גיור ככל העולה על רוחו. לכן אני מתייחס בסלידה, בצער ובחלחלה להצעות כאלה. ודי לחכימא ברמיזא.

כבר אמרתי שדיינים חדשים לא יוכלו לשאת בעול הזה של הגיור, וע"י הקמת בי"ד מיוחד עם דיינים חדשים רק תיגרם סחבת גדולה יותר. בי"ד כזה צריך לקבל כושר מהרבנות, וכן לעבור ועדת מינויים כפי שנהוג כיום. זה צריך להיות בי"ד מוקם כרגיל, מבחינת החוק וההלכה כאחד. יש גם חשש, כפי שאמרתי, שבתי דין אחרים יפסיקו לטפל בענייני גיור אם יוקם בי"ד מיוחד כזה. גם היום אין הם ששים לכך, ובפרט כשיהיה בי"ד מיוחד. לכן אני אומר: השאירו את הדבר כמות שהוא, ובפרט

לא למסור זאת לדיינים חדשים. אם כבר בית דין מיוחד לגיור – בתנאי שיהיה מורכב מדיינים ותיקים, בעלי ותק וניסיון.

בשולחן ערוך יש סדרים סתמיים, שאפשר לפרש אותם לכאן או לכאן, ויש פוסקים ומפרשים הרבה. צריך אדם להיות רב חובל מנוסה כדי שידע להתמצא בים הזה, ואין לך חכם כבעל ניסיון. גם כאן די לחכימא ברמיזא.

לשאלה של ח"כ אליעד למה לא הופעתי קודם, אני רוצה לומר את האמת: חברי אמרו לי שגם הרב נסים הוזמן בשעתו לוועדת הפנים, אבל אמר שאיננו יכול לזלזל בכבוד התורה, ודרש שיבואו אליו, ויעצו גם לי שלא לפרוץ את המסגרת הזאת. שמעתי בקולם ולא באתי, וחשבתי שאפשר להסתפק במכתב. כשנודע לי שהרב גורן, שגם הוא רב ראשי, כבר בא – לא ראיתי עצמי יותר צדיק ויתר גאה ממנו, ובאתי.

<u>נ. אליעד</u>: השאלה שלי לא היתה מכוונת לכבוד הרב. לי לא היתה ידיעה שכבודו הוזמן ומטעמים מסוימים לא הופיע. אני חשבתי שלא הוזמן, ועל כך היתה הטענה שלי.

<u>הראשל"צ הרב עובדיה יוסף</u>: אני מודה לך. מכל מקום, הייתי נכון לבוא משום שקל יותר להתרשם ממגע פנים אל פנים יותר מאשר ממכתב.

לשאלה מה ניתן לעשות כדי שכולם ידעו לפנות לדרגים העליונים – אינני יכול לפרסם בעיתונים שכל מי שיש לו בעיה קשה יבוא אלי. כבר אצל משה נאמר: הוא אמר: את המקרים הקשים תביאו אלי[22], ונענש על כך, משום שסבר שמה שאחרים לא יצליחו לפתור הוא יצליח. כשבאו אליו בנות צלופחד – לא ידע לפתור, "ויבוא משפטן לפני ה' "[23]. אין זה כבוד אפוא ולא דרך ארץ שאפרסם שכל מי שבעייתו לא נפתרה אצל אחרים – יבוא אלי. **מי שצריך – ידאג לכך שידעו. כל אחד מספר לחברו. ואני מצדי מוכן להמשיך לתרום ולשאת בעול.**

לשאלה למה לא ממונים אנשים שילכו בדרך יותר ליברלית - אי אפשר לחזות מראש איך ילך כל אדם בעתיד. האם אני יכול לדעת מי הולך ברוחי ומי הולך ברוחו של השני? שפרה נחלתי, וישבתי תמיד בהרכבים נוחים. אבל כשאני ממנה מישהו לבי"ד ארצי לגיור – אינני יודע מה תהיה אחריתו של דבר; אחרי שאדם כבר מקבל את המינוי כדיין – שום כוח שבעולם לא יכול להזיזו ממקומו. הרבנות הראשית לישראל צריכה לתת את הכושר, אחרי שאדם עמד במבחן. לפעמים יש אדם שהוא טוב אבל לא עמד במבחן, ואיננו יכול לקבל את הכושר. מבין חמישים אנשים

[22] עיין דברים א, יז ובפרש"י שם.

[23] עיין ילקוט שמעוני שם.

שניגשו לבחינות – רק כ-12 קיבלו את הכושר. מה אנחנו יכולים לעשות? המבחר מצומצם, ולא קל. לא כאן המקום לדבר על מה שנעשה ברבנות הראשית. יש דברים שאני חייב לשמור אותם בלבי. קראתי בפרוטוקול דברים שאמר עמיתי הרב גורן כלפי. אינני רוצה להתייחס אליהם. אולי פעם יבוא אלי היו"ר ואסביר לו יותר. עכשיו מוטב לי לשתוק.

ייתכן דיין חדש שמקל, ובא אליו דיין ותיק ואומר לו: איך זה אתה מקל ומתיר כל דבר – והוא נבהל, כי הוא חדש ומפחד, ויותר לא ירצה <u>לעסוק בענייני גיור</u>. ובפרט אם יוקם כאמור בי"ד ארצי מיוחד לגיור, לא ירצו דיינים אחרים לעסוק בגיור.

דוגמה: בירושלים הוקם לפני שמונה שנים בי"ד מיוחד לגיור, במטרה לקדם את ענין הגיור. ביה"ד הזה היה כל כך קיצוני, שלא רצה לגייר אפילו גר אחד. מה נרויח מכך אם נקים בי"ד מיוחד שלא יגייר אף אחד?

לדעתי אפשר לפתור את הבעיות במצב הנוכחי. אמרתי שאינני מתנגד להקמת בי"ד כזה. אני מוכן לעזור להם ולהנחות אותם, אם הקימו את ביה"ד. אבל אינני רואה בזה פתרון הבעיה, ואני אפילו חושש מהכבדה.

בענין הפרשנות של השולחן ערוך, אין כאמור פסק הלכה <u>שיכול לחייב</u>, שלא כמו בביהמ"ש העליון של המדינה. <u>אין לאף אדם מונופול על התורה</u>. כתר תורה מונח לו בקרן זווית; כל הבא לנטלו – נוטל אותו, ואין דיינים משועבדים לביה"ד העליון. כי זה ענין של יראת שמים, ואין אני יכול לומר לו שאני ירא שמים יותר ממנו. זה המצב. משום כך אין מי שכבול ע"י הנחיות של ביה"ד העליון. הפרשנות רחבה, ויש סימוכין לכאן ולכאן. אינני יכול לכוף את דעתי, אלא אם מישהו רוצה לשמוע לי ולקבל את השפעתי. גם אני אינני יכול להישבע לדיין על גר כלשהו שתמיד ישמור בעתיד את כל המצוות.

ח"כ ורדיגר שאל בענין בי"ד לעגונות והרבנות הצבאית. אחרי מלחמת יום הכיפורים נגשו אלי הרב הראשי לצה"ל וסגנו, וביקשו שאשב בראש ביה"ד לעגונות. היו אז מקרים קשים מאד; היו חללים שאי אפשר היה לזהות אותם כלל, וצריך היה לגבות עדויות ולחקור. אמרתי להם: הרב גורן היה רב ראשי לצה"ל, והוא מכיר את הענין. אבל הם סרבו; אינני רוצה לחזור על הסיבות שנתנו. הם אמרו לי: אם אתה תסרב – נוותר גם עליך, כי לפי החוק הרב הצבאי הראשי הוא המוסמך ויכול לחתום על תעודת חלל, ופנינו אליך רק כדי שתסביר לנו את ההלכה. משום כך הסכמתי. ישבתי יחד אתם, ונשאנו בעול. טיפלנו ב-970 תיקים של עגונות, חלקם מקרים קשים. אינני זוכר אם נשארה עגונה אחת. והכל נעשה בשקט ובצניעות. זה היה המצב בקשר למלחמת יום הכיפורים.

אבל יש גם מקרים רבים אחרים של עגונות, של חליצה וכו', והכל אנו עושים בשקט. כל הדיינים בארץ עושים את מלאכתם במסירות ובנאמנות, ואם רואים באמת שדבר כלשהו כבד מהם – משתפים איתם עוד רבנים, וכולנו יושבים יחד כדי לפתור את הבעיות הקשות. הרבנים ובתי הדין בארץ עושים מלאכתם ביושר ובניקיון כפים.

הוא הדין לגבי הבעיה של פסולי חיתון. באים לפנינו מקרים קשים של פסולי חיתון, לפני ולפני חברי, ואנחנו פותרים את הבעיות. וכשיש צורך – מתאספים עוד אנשים, גם כאלה שאינם דיינים אבל מוכרים כגדולי תורה, כדי למצוא עוד סיעתא מפוסק זה ואחר.

במלחמת יום הכיפורים בא אלי חייל פצוע, שיש עליו כתם של ממזרות. הוא הראה לי את ידו החבושה ואמר: בשביל זה אני יהודי, ובשביל זה לא יהודי? לקחתי כמה גדולי תורה, למדנו את הבעיה, והתרנו אותו. לפני ששה חדשים נכחתי בחתונה של אחת שלמדה בבית יעקב, והיא עצמה הרגישה מתוך ההלכה שלמדה שהיא ממזרה, ובאה אלי בוכה. יש לה אחים שכבר נשואים, והיא עצמה הרגישה במצבה ובאה אלי. כינסתי אפוא גדולי תורה ודנו בדבר, והתרנו אותה. כיום גם היא נשואה. הרבה מקרים כאלה נעשו, אבל נעשו בחשאי, כי לא יפה לפרסם את האנשים הללו שהיה עליהם כתם ושהצנעה יפה להם. לא פעם אנחנו חותמים על דברים כאלה בעיניים זולגות דמעות. לבנו כואב, אבל התורה איננה בידינו. **אנחנו רק משתדלים למצוא את הפרצות ואת כל הדרכים האפשריות, כפי שצריך לעשות.**

נכון שאילו היו מפנים לביה"ד אותם מקרים שהגיעו אלי – גם הוא היה פותר אותם. אבל הם הגיעו אלי, ולמה לשלוח אותם לבית הדין, גם אם אני עמוס בדברים אחרים? **אם פתרתי אפוא 40 מקרים במשך השנה – אינני אומר בכך שרק אני פתרתי. ייתכן שגם אחרים היו פותרים. אבל משבאה המצוות לידי – פתרתי אני את העניין.**

אני מכבד מאד את הרב אביעד, אבל הוא איננו דיין. ההחלטה העקרונית האם לקבל גר או לא לקבל – נתונה בידיו של דיין ותיק. אבל הביצוע יכול להימסר גם בידי מי שאיננו איש מקצוע, כולל הרב אביעד. אני רואה בחומרה רבה מתן רשות החלטה בידי הרב אביעד. לדעתי זה לא כדין. רק בי"ד אמיתי צריך לבדוק את הענין, רק דיין מוסמך כחוק. משום כך אני מסתייג מכך בכל תוקף. הוא הדין ברבני ערים. גם בי"ד עומד לפעמים בפני לחץ, אבל זהו מוסד שיודע שיש משטרה שאליה הוא יכול לפנות בשעת הצורך וכו', מה שאין כן רב מסכן שיכול לעבור על מצפונו מפני שהוא מפחד מלחץ ואיומים, ולא נכון יהיה להעמיד אותו בניסיון כזה. הדבר חייב

להימצא בידיו של בי״ד בלבד, כפי שקיים היום. ח״כ אליעד אומר שלא בכל יום אני מזדמן לדימונה וכו׳. אבל יש ב״ה טלפון, ואפשר להסדיר הכל.

י. בארי: **לפי ההלכה, האם המגיירים חייבים להיות דיינים?**

הראשל״צ הרב עובדיה יוסף: **חייב להיות משפט בפני שלושה תלמידי חכמים, שהחוק העניק להם סמכות.**

ח״כ אבוחצירא שאל על הבעיות שעסקתי בהן במסגרת צה״ל. כבר הזכרתי את ענין העגונות, **ואת הסמכות שלי לחתום על ההיתרים של גיור במסגרת צה״ל. עד היום הדבר הזה מסור בידי, אם כי מישהו ניסה להפריע ואמר שאינני מכיר את רבני צה״ל, שאינם יראי שמים מספיק וכו׳. התייעצתי עם גדולים שמכירים את הרב פירון והרב גד נבון, והם אמרו לי שאלה אנשים יראי שמים שאפשר לסמוך עליהם – וכך עשיתי, וברוך השם לא נכשלתי, והכל בסדר. אנחנו עובדים תוך שיתוף פעולה הדוק, והכל נעשה על הצד היותר טוב.**

ענין הקראים הוא ענין חמור מאד מאד. הבעיה התחילה לפני שלושים שנה. בקהיר יש שני רחובות של יהודים, רחוב היהודים ורחוב הקראים, וכולם מכירים זה את זה. החכמים של הקראים פוסלים אותנו, כי אומרים שאנחנו ממזרים, לפי דיני עריות שלהם. לפי הדינים שלנו למשל מותר לאדם שישא את בת אחיו. אצלם אנשים כאלה נחשבים ממזרים, ועוד כיוצא באלה. משום שאינם מכירים בתורה שבעל פה. אם יבוא אליהם אחד מאיתנו וירצה להתחתן עם בת שלהם – הם אינם מקבלים אותו. לעומת זה, אצלנו אין מכירים בגט שלהם, משום שהם אינם יודעים הלכות גטין. הגט שלהם אין לו תוקף לפי ההלכה, והילדים של אשה גרושה לפי ההלכה שלהם שנישאה שנית – אצלנו נחשבים ממזרים. כשבאו אלי מקרים כאלה, העמקתי בהלכה וראיתי הרבה פוסקים שכן מתירים, ועשיתי מעשה והתרתי אותם. יש פוסקים כאלה, ויש כאלה. הנוהג הוא שבכל ארץ ישראל אף אחד איננו מסכים לקבל אותם. **כשהייתי כאמור במצרים – התרתי, וכשבאתי לכאן, המשכתי לגיירם. אני הייתי הכתובת היחידה שאליה פנו כאן בארץ, והייתי מגייר אותם בתנאי שילמדו את הדינים. כשמגיעים אל הרב גורן – הוא נשמע לפוסקים שמסרבים, והוא מפנה אותם אלי. כאן מדובר ביותר ממקרה של גיור. אלה הם בסופו של דבר היהודים; הם חיים יחד אתנו ולומדים בבתי הספר שלנו, ואין מכירים בהם שאינם יהודים, ורק כשבא אדם כזה להתחתן – מתגלה פתאום שהאבא קראי. בתעודת הזהות שלהם כתוב ״יהודי״, והלאום יהודי, ומנין לדעת? משום כך הבעיה קשה, אבל מקבלים.** מה היסוד של ההיתר? הנימוק של המתירים

הוא כזה: ביררנו את הדבר; גם הקידושין כמו הגירושין, נעשים אצל הקראים שלא כהלכה, ומשום כך אין כאן ענין של אשת איש, ולכן אין ממזרות, **ולכן אנו מתירים. אבל היום כאמור אין אף רב שמגייר קראים אלא אני, ורק כשאני נותן את האישור מגיירים אותם**[24].

ב.צ. קשת: **אני שמח כמובן שמתירים. אבל אני שואל: אם כל הרבנים אינם עושים זאת, בחשבם שזה לא לפי ההלכה, ואילו רב ראשי אחד מתיר – מה מצבו של זוג כזה כלפי הרבנים האחרים, אם הם חושבים שהדבר פסול?**

הראשל"צ הרב עובדיה יוסף: קשה לשרש את המנהג שנהגו בו משנים רבות. היה כאן ראשל"צ לפני 150 שנה, ר' משה סוזין, שאמר ש"קראים לעולם אינם מתאחים"[25]. גם הרב עוזיאל אמר: אם יבואו כולם ביחד – ייתכן שנדון בדבר, אבל לא פרטים[26]. הם לא היו במקום ולא התנסו בזה. **עכ"פ אין זה כך שאם רב ראשי אמר משהו – אין לערער אחריו. המציאות היא שגם אם הרב הראשי אומר משהו, יכולים אחרים לחשוב אחרת.**

ח"כ מואב העיר שלא המצאתי כאן מספרים. נתתי כאן מספרים, אבל אני מוכן להמציא לכם עוד מספרים לשנה האחרונה.

אשמח להיפגש אצלי עם יושב ראש הועדה, ואז אספר לו יותר פרטים.

אני מודה לכם על אזנכם הקשובה.

יו"ר י. ארידור: אני רוצה להודות לכבוד הרב הראשי הראשון לציון. אני בטוח שהוועדה נהנתה לשמוע את דברי כבודו. תודה רבה.

---

[24] ועיין עוד בזה ביביע אומר ח"ח אה"ע סי' י"ב באורך וברוחב.

[25] עיין יביע אומר שם אות י"ג.

[26] עיין יביע אומר שם אותיות י"ג וכ"ב.